

ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ. ІНФОРМАТИКА

ПЕРШИЙ І ВИПУСКНИЙ КЛАСИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЛІЦЕЮ ФРАНЦІЇ

Максименко А. П.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті проаналізовано напрями підготовки в загальноосвітніх та технологічних ліцеях Франції, розкрито організацію навчання в першому та випускному класах і зміст навчальних планів різних серій бакалавра.

Ключові слова: ліцей, ліцейст, серія бакалавра, модульне навчання, диплом бакалавра, курс за вибором, практичні ательє.

В статье анализируются направления подготовки в общеобразовательных и технологических лицеях Франции, раскрывается организация обучения в первом и выпускном классах и содержание учебных планов разных серий бакалавра.

Ключевые слова: лицей, лицеист, серия бакалавра, модульное обучение, диплом бакалавра, курс за выбором, практические ателье.

The article analyses the training directions in general and technological lyceums of France and examines the organization of education in the first and graduating classes and the content of curriculum of different BA series.

Keywords: lyceum, lyceum student, BA series, modular training, bachelor's degree, option, practical studios.

Система освіти України змушена адаптуватися до нових об'єктивних умов діяльності, пов'язаних зі світовими інтеграційними процесами на ринку праці та з розвитком новітніх технологій виробництва. Підвищення якості вищої освіти, професійної підготовки фахівців різних галузей неможливе без оновлення інших ланок освітньої системи, передусім старшої школи, адже висуваються високі вимоги до особистісного розвитку, компетенційних показників та громадської культури випускників. Диференціація навчання в старшій школі розглядається як потужний засіб підвищення якості підготовки та задоволення інтересів і потреб старшокласників у їх майбутній навчальній і професійній діяльності та в реалізації перспективних планів.

Досвід зарубіжних країн сприятиме пошуку оптимальних шляхів розв'язання нагальних проблем середньої ланки освіти, вдосконалення організації навчання, підвищенню його ефективності та покращенню якості навчальних досягнень учнів старших класів.

У більшості розвинених країн світу сфера освіти проголошена пріоритетним напрямом розвитку. Тому завдання підвищення якості й ефективності організації освіти займають чільне місце у практичній діяльності урядових органів влади і громадських організацій (рад різних рівнів, профспілок тощо). Оновлення і покращення рівня знань упродовж усього життя перетворюють освіту в один із найважливіших чинників суспільно-економічного розвитку будь-якої країни.

Вибір досліджуваної проблематики зумовлений важливістю старшої школи в підготовці молоді до активного суспільного життя та професійної діяльності. У Франції ліцейська ланка освіти має достатньо складну організаційну структуру, в основу якої покладено диференціацію навчання в загальноосвітніх і технологічних ліцеях.

Аналіз наукових і документальних джерел свідчить, що дослідженню окремих аспектів діяльності середньої ланки освіти Франції приділяли певну увагу вітчизняні та зарубіжні вчені Б. А. Вульфсон, О. М. Джуринський, О. В. Сухомлинська, Л. П. Пуховська, Л. В. Применко, О. В. Матвієнко, О. С. Матієнко, Л. І. Зяюн та ін.

Теоретичні питання організації та здійснення навчального процесу в загальноосвітніх і технологічних ліцеях в останні десятиліття висвітлювалися в наукових і науково-методичних працях відомих французьких учених-педагогів А. Проста, Ж. Сітрона, Н. Лезельбаума, Г. Вермая, М. Гіро, Ж. Лонгі та ін.

Мета статті охарактеризувати провідні напрями підготовки в загальноосвітніх і технологічних ліцеях. Серед головних завдань аналіз організації навчання в різних серіях першого і випускного класів ліцею та вивчення змісту їх навчальних планів.

У 1786 р., академік Ля Арп (1739-1803) назвав ліцеєм свій курс з літератури. Згодом Консулат обрав цей термін для назви центральних середніх шкіл. З того часу назва “ліцей” була завжди присутня в системі освіти Франції, але в різні періоди стосувалася закладів освіти різних рівнів [5, с. 1316].

У сучасній структурі системи освіти Франції ліцей – це три останні роки навчання в середній ланці освіти – другий, перший і випускний класи. Він покликаний готувати молодих людей до вступу до вищих навчальних закладів або до професійної діяльності. Реформи останніх десятиліть були спрямовані на оновлення загальноосвітньої та практичної підготовки. Лекційні заняття відмінили, віддаючи перевагу навчанню в невеликих групах.

Навчальний план другого класу визначення загальноосвітнього і технологічного ліцею передбачає обов'язкове і факультативне навчання. Обов'язковий блок включає загальну підготовку і вивчення курсів за вибором. До факультативного блоку належать практичні ательє. Загальна підготовка в другому класі складається з вивчення восьми дисциплін. Серед них: французька мова та література, математика, фізика-хімія, біологія-геологія, технологія автоматизованих систем, перша іноземна мова, фізичне виховання та спорт. Крім цього, кожен ліцей має три обов'язкових навчальних години, які він може використати тільки для вивчення чотирьох базових предметів: французької мови та літератури, математики, першої іноземної мови та історії-географії.

Кожному ліцействі другого класу пропонується курси за вибором. Із них він має обрати для вивчення два. Серед таких курсів: мистецтво, біологія та геологія, управління та інформатика, латинська мова, давньогрецька мова, інформатика та електроніка фізичних наук, соціальні та економічні науки, сучасне виробництво, біологічні та агрономічні науки, біологія та парамедичні науки і їхні технології, соціально-медичні науки та технології, фізичні науки та технології, технології автоматизованих систем.

До факультативного навчання належать чотири практичні ательє: мистецтво (образотворче мистецтво, кіно, музика, театр), спортивні профільні секції, технології інформації та зв'язку, соціальна та культурна діяльність. На навчання в кожному з ательє відводиться по дві години навчального часу [1, с. 2-4].

Перший і випускний класи загальноосвітнього ліцею. Після закінчення другого класу визначення, що є спільним для загальноосвітнього і технологічного ліцею, всі ліцейські розподіляються за двома напрямками навчання: загальноосвітньому і технологічному. Загалом, десять серій бакалавра відкривається перед випускниками другого класу. Загальноосвітній напрям передбачає три серії бакалавра: серія L (littéraire – літературна), серія S (scientifique – наукова) і серія ES (économique et sociale – соціальні та економічні науки). Технологічний напрям включає сім серій: серія SMS (sciences médico-sociales – медико-соціальні науки), серія STI (sciences et technologies industrielles – науки та технології індустрії), серія STL (sciences et technologies de laboratoire – експериментальні науки та технології), серія STT (sciences et technologies tertiaires – науки і технології сфери обслуговування) і три специфічні серії: готельного господарства, музики і танцю, прикладного мистецтва [4, с. 9].

Одна літературна серія L замінила три дореформені серії А. Навчальна програма цієї серії передбачає вивчення французької мови та літератури, філософії у випускному класі, іноземної мови та історії-географії. Крім цього, відводиться три години на модульне навчання в першому класі та дві години у випускному. Обов'язкове навчання також включає чотири додаткові дисципліни: математику в першому класі, інтегрований курс природничих предметів, фізичне виховання, другу іноземну мову або латинь, або давньогрецьку мову, або мистецтво.

Серія L уніфікована, але вона дає можливість удосконалити знання мови, математики та мистецтва за допомогою обов'язкових курсів за вибором. Ліцеїст має обрати один з факультативів, який відповідає його інтересам і буде необхідним для продовження навчання у вищих навчальних закладах.

Навчання в цій серії вимагає від учнів хороших здібностей і знань у галузі філології, високого рівня загальної культури та риторики. Вона дає можливість продовжити навчання в університетах на відділеннях філології, права, гуманітарних дисциплін, а також на відділеннях вищих техніків у технологічних інститутах. Випускники цієї серії працюють у галузі освіти, права, інформації. Загальне навантаження ліцеїстів у першому класі становить 26-28 годин на тиждень, а у випускному – 26-30 годин.

Сьогодні існує одна широка серія S (наукова), яка передбачає варіації в навчанні. Ґрунтуючись на вивченні двох основних предметів – математики і фізики-хімії, ліцеїст може навчатися за трьома різними специфічними напрямками: біологія та геологія, індустриальна технологія, біологія-екологія. Ці різні напрями, як правило, не існують в одному ліцеї. Секції біологія-геологія відкриті в загальноосвітніх і полівалентних ліцеях, технологія індустрії – в ліцеях, які мають шефські промислові підприємства, біологія-екологія – в сільськогосподарських ліцеях. Модульне навчання займає 3 години в першому класі і дві години у випускному класі та відводиться на вивчення базових, названих вище предметів. Французька мова (в першому класі), філософія (у випускному класі), історія-географія, перша іноземна мова доповнюють групу загальноосвітніх базових предметів.

Серед факультативних навчальних дисциплін для вивчення пропонуються: друга іноземна мова, латинь або давньогрецька, біологія-геологія, технологія, фізика-хімія, агрономія, навколишнє середовище.

Тижневе навантаження ліцеїстів у серії S становить 29-33 години в першому класі та 28-32 години у випускному. Перспективним місцем праці для випускників є всі сектори індустрії, сільського господарства та науково-дослідні установи цих галузей.

Серія ES (економічні та соціальні науки) ґрунтується на вивченні соціальних, економічних наук та математики, їх доповнює прикладна математика, історія-географія, французька мова (в першому класі). Модульне навчання здійснюється за принципом попередньої серії.

Тижневе навантаження ліцеїстів становить 27-28 годин у першому класі і 29 годин у випускному. Додатковими до базових загальноосвітніх предметів є філософія (у випускному класі), дві іноземні мови (перша та друга) і фізичне виховання. До факультативних курсів за вибором належать третя іноземна мова, поглиблений курс прикладної математики, соціально-економічні науки. Ці курси дають можливість ліцеїстам орієнтуватися на один із трьох напрямів – мову, математику, соціально-економічні науки. Подібний вибір дає можливість учневі, навчаючись у ліцеї, визначитися, в який вищий заклад освіти він вступатиме в майбутньому. Наприклад, третя іноземна мова потрібна для навчання в університетах на відділеннях іноземних мов, математика для навчання на економічних та комерційних відділеннях вищих шкіл, соціальні і економічні науки на факультетах гуманітарних наук, права, міжнародних економічних відносин. Крім цього, бакалаври ES можуть також навчатися на філологічних факультетах і в подібних секціях технологічних інститутів.

Ця серія бакалавра відкриває перед ліцеїстами перспективи майбутнього працевлаштування у сфері управління, бухгалтерії, комерції та права на великих підприємствах, у банках і службах соціального забезпечення. Не виключено, що закінчивши вищий навчальний заклад, ліцеїсти цієї серії зможуть працювати і в галузі освіти, в наукових установах чи громадських організаціях [3, с. 2-4].

Перший і випускний класи технологічного ліцею. Сім серій відкриваються в технологічному ліцеї перед випускниками другого класу. Всі ці серії об'єднує одна мета – готувати техніків-управлінців. Технологічний шлях – це перший етап у здобутті університетського диплома техніка або посвідчення вищого техніка.

Серія STI (науки і технології індустрії) замінила шість старих типів диплома бакалавра F1, F2, F3, F4, F9, F10. Ліцеїстам пропонується на вибір декілька навчальних напрямів: механічна інженерія, електронна інженерія, електротехнічна інженерія, цивільна інженерія, енергетична інженерія. Програма передбачає технологічне навчання у формі практичних занять у маленьких групах. Фізичні науки займають визначальне місце в навчальних планах. До домінуючих предметів, які вивчаються в усіх секціях, належать конструювання, технічні системи індустрії, фізика та прикладна фізика. На базові предмети відводиться дві години модульного навчання у випускному класі. Серед додаткових предметів, які доповнюють загальну підготовку, є математика, французька мова (в першому класі), філософія (у випускному класі), історія-географія (в першому класі), перша іноземна мова, фізичне виховання. На вивчення французької мови і літератури, математики та іноземної мови відводиться 3 години навчального часу в модулях. Тижневе навантаження в різних секціях серії STI становить у середньому 34 години. Випускники цієї серії – потенційні інженери різних галузей промисловості.

Серія STL (експериментальні науки і технології) замінила чотири типи дореформених дипломів бакалавра F5, F6, F7, F7'. Мета цієї серії урізноманітнити навчання, підсилюючи інженерний нахил підготовки ліцеїстів. Вона відкриває для учнів три спеціалізації: експериментальна хімія та інженерія, експериментальна фізика та інженерія, експериментальна біологія (біохімія) та інженерія. Спеціалізація з хімії та фізики передбачає велику кількість практичних робіт та базову підготовку з фізики. Нові програми з фізики широко охоплюють досягнення сучасної науки в галузі програмування, електроніки та інформатики. Спеціалізація "біологія" відповідає двом завданням: з одного боку, вивчення техніки технологій лабораторій, а з другого – освоєння процесів виробництва в галузі фармацевтики та харчової промисловості.

Серед домінуючих предметів вивчаються (відповідно до напрямку) такі дисципліни: конструювання, фізичні науки, хімічна технологія, біохімія, мікробіологія, біологія; проводяться практичні та лабораторні роботи. Кожен із напрямів передбачає 2 години модульного навчання у випускному класі. У секції зі спеціалізацією "фізика" модулі використовуються на виконання практичних (лабораторних) робіт і вивчення конструювання. У спеціалізації "хімія" цей час використовується на практичні та лабораторні роботи і вивчення хімічних технологій. Спеціалізація "біологія" використовує модульне навчання на вивчення біохімії і мікробіології. Крім головних предметів, у цій серії вивчається ряд додаткових дисциплін, які спрямовані на підвищення загальноосвітнього рівня підготовки. Серед них: математика, французька мова та література, філософія, фізичне виховання. На вивчення додаткових предметів відводиться 3 години модулів у першому класі. За їх рахунок вивчається французька мова та література, математика, іноземна мова. Тижневе навантаження ліцеїстів цієї серії становить у першому класі 34 години, у випускному – 32-33 години [2, с. 18-21].

У серії STL готують ліцеїстів, майбутніх студентів університетів і технологічних інститутів, які після закінчення вищої школи стануть інженерами-технологами і будуть працювати в науково-дослідних установах та органах контролю за дотриманням технологій виробництва в різних галузях народного господарства.

Серія STT (науки і технології сфери обслуговування) змінила старі дипломи бакалавра G1, G2, G3. Вона пропонує ліцеїстам два шляхи навчання: управління і підприємницька діяльність. Навчання в цій серії організовується навколо двох полюсів. Перший – економіка та право, а другий – технології та комерція. Вивчення загальноосвітніх предметів підсилюється модульними годинами з французької мови та літератури, математики та першої іноземної мови. Вивчення другої іноземної мови передбачене програмою факультативно. Але вона обов'язково необхідна для тих учнів, які після закінчення ліцею захочуть продовжити навчання у вищих школах для здобуття університетського диплома технолога або вищого техніка.

До домінуючих предметів цієї серії входять: право та економічні науки, управління та інформатика (в першому класі), підприємницька діяльність (у першому класі), бухгалтерський облік і управління (у випускному класі секції “управління”), комерційна діяльність (у випускному класі секції “підприємництво”). На домінуючі предмети відводиться 2 години модулів у випускних класах.

Додаткові загальноосвітні предмети представлені французькою мовою та літературою (в першому класі), філософією (у випускному класі), математикою, першою іноземною мовою, історією-географією, фізичним вихованням. Модульне навчання головних предметів стеновить 3 години щотижня. На факультативне вивчення другої іноземної мови відводиться 3 години. Тижневе навантаження ліцеїстів цієї серії становить 32-33 години в першому класі і 29-30 годин у випускному.

Серія STT гарантує доступ до вищої освіти, де готують адміністративні кадри, бухгалтерів, підприємців, управлінців банків та органів соціального забезпечення.

Серія SMS (соціально-медичні науки) створена для ліцеїстів, які віддають перевагу безпосередній роботі з людьми і хочуть піклуватися про них. Вона має соціальну спрямованість. Програма передбачає вивчення фізичних наук (у першому класі), біології, соціально-медичної техніки, права, діловодства. Домінуючі предмети підсилюються вивченням загальноосвітніх дисциплін: французької мови та літератури, філософії, історії-географії, іноземної мови, математики та фізичного виховання. Серія готує майбутніх студентів медичних шкіл [1, с. 31-33].

Серія “Hotellerie” (готельне господарство) з 1991-1992 навчального року замінила серію, яка готувала фахівців для готельного господарства. Вона відрізняється від решти серій технологічного бакалавра тим, що процедура вступу до неї передбачає обов'язкову співбесіду в травні місяці з кожним бажаним здобувати таку освіту. Навчальна програма передбачає вивчення двох іноземних мов, історії-географії туризму, готельного управління, технологій кулінарної справи, поселення в готелі, обслуговування. У цій серії обов'язково вивчаються предмети загальноосвітнього характеру: французька мова та література, математика, філософія, фізичне виховання. Диплом бакалавра цієї серії відкриває шлях до вищої освіти зі спеціалізації “готельне господарство, туризм і відпочинок”.

Серія “Musique et danse” (музика і танець) дуже специфічна, перед вступом до першого класу, ліцеїсти проходять співбесіду, що має за мету виявити відповідні нахили і здібності. Такі секції існують не в усіх ліцеях і повинні мати консерваторію-шефа, де проводяться заняття з музики і танців. Сімдесят п'ять відсотків навчального часу відводиться на вивчення спеціальних предметів. Серед загальноосвітніх дисциплін вивчається французька мова та література, математика, філософія (у випускному класі). Ця серія готує майбутніх студентів консерваторій, які стануть професійними співаками, музикантами оркестрів, диригентами, танцюристами.

До серії “Arts appliqués” (прикладні мистецтва) приймаються лише ті ліцеїсти, які раніше вивчали курс за вибором “прикладне мистецтво”. Програма передбачає, крім спеціальних предметів, вивчення дисциплін загальноосвітнього напрямку: математики, фізики, французької мови та літератури. До спеціальних предметів належать аналіз малюнка та кольорів, техніка

малювання та накладання фарб, бачення навколишнього середовища, етика й естетика. Цей тип бакалавра веде до вищої освіти на здобуття диплома вищого техніка в галузі внутрішньої архітектури, естетики виробництва, текстильного мистецтва, стилістики моди, керамічного мистецтва, дизайну і т. ін.

Проаналізувавши організацію навчального процесу в загальноосвітніх і технологічних ліцєях, робимо висновки про те, що навчання в старшій школі Франції (ліцєй – другий, перший і випускний класи) має професійно орієнтований характер. У зв'язку із цим навчальними планами передбачено диференціацію підготовки, визначено цикли обов'язкових і вибіркових навчальних предметів, а також упроваджено механізм модульного навчання, який сприяє підвищенню якості освіти. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок можуть стати зміст та методика навчання в ліцєях.

Література

1. Après la troisième: mini guide scolaire 1993-1994. – Paris: ONISEP – 48 p.
2. Bobash M. La nouvelle second, étape décisive vers les bacs – M. Bobash // Monde de l'éducation. – 1994. – № 213. – P. 18-21.
3. Classe de seconde générale et technologique // Document d'information. – Paris: M.E.N. Avril 1992. – 4 p.
4. Moins d'élèves et des premières rénovées: Rentrée 1993 // Monde d'éducation Septembre 1993. – P. 8-12.
- 5 Quid 2001: tout sur tout et un peu plus que tout [aut. D.et M. Frémy]. – Paris: Robert Laffont, 2000. – 2078 p.